

МЛАДИ ИЗСЛЕДОВАТЕЛИ

НАСЕЛЕНИЕ

Том 40, Книжка 1, 2022, 115-149

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

НОВИТЕ БАЦИ В ЕВРОПА – ДЕСКРИПТИВЕН АНАЛИЗ НА МЪЖКОТО УЧАСТИЕ В ДОМАКИНСТВОТО И ОТГЛЕЖДАНЕТО НА ДЕЦАТА В БЪЛГАРИЯ И ГЕРМАНИЯ

Ирена Георгиева

Институт за изследване на населението и човека

Департамент Демография

Българска академия на науките

БЪЛГАРИЯ, София 1113, ул. „Акад. Бончев“, бл. 6, ет.5/6

irena_sashova@gmx.de

Резюме: *В настоящата статия се разглеждат сходствата и различията в участието на българските и немските мъже в домакинските дейности и отглеждането на децата от различните поколения. Под внимание се вземат възрастовите групи 18-24 г., 25-34 г. и 35-49 г. Прави се анализ и на съвместимостта между работата и семейството в двете страни, особено при мъжете. Отговор на въпросите дали бащите в България участват повече в домакинските задължения и отглеждането на децата отколкото тези в Германия или по-малко и доколко добре те съвместяват тези две дейности, дават данните на Европейското изследване на качеството на живот (EQLS), направено и в двете страни през 2016 г. За сравнението се използват категориите „участие в домакински дейности“, „участие в отглеждането и възпитаването на деца“, „разделението на семейните задължения“ и „съвместимостта между работата и личния живот“.*

В статията се прави описателен статистически анализ на категориите по пол, възраст и образователен статус.

Тенденцията в резултатите е на по-ниска съвместимост между работа и семейство при мъжете в България, в сравнение с тези в Германия. Българските мъже и бащи също така по-рядко вършат домакински дейности отколкото немските, но по-често полагат грижи за децата и тяхното възпитание най-малко няколко пъти седмично. Както българските, така и немските бащи влагат по-малко време от майките в отглеждането и възпитанието на децата.

Ключови думи: бащинство; домакински труд; отглеждане на деца; баланс между работата и семейството; родителство.

Статията да се цитира по следния начин:

Георгиева, И. (2022). Новите бащи в Европа – дескриптивен анализ на мъжкото участие в домакинството и отглеждането на децата в България и Германия. *Население*, Том 40, Кн. 1, 115-149. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© И. Георгиева, 2022

Статията е постъпила през м. януари 2022

Приета за публикуване през м. април 2022

Публикувана онлайн през м. юни 2022

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

YOUNG RESEARCHERS

Nasselenie Review, Volume 40, Number 1, 2022, 115-149
ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)
<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

THE NEW FATHERS IN EUROPA – MEN’S INVOLVEMENT IN HOUSEWORK AND CHILDCARE IN BULGARIA AND GERMANY

Irena Georgieva, Dipl. Soz.

Institute for Population and Human Studies – BAS

Sofia 1113, Acad. 6 Georgi Bonchev St., Fl. 5/6, Bulgaria

irena_sashova@gmx.de

Abstract: *The aim of the article is to assess the work-family reconciliation of males in two deferent national contexts. The involvement of mans in housework and care activities of husbands and fathers in Bulgaria and Germany is to be examined in the current work. Also, the perceived work-life satisfaction and reconciliation of family and work has been analysed. Taking into account a cross-national perspective allows the analysis of the phenomena as embedded in different social and cultural environments and exposed to different social policies. It is assumed, that mans have different attitudes towards the involvement of husbands and fathers in housework activities and care practices, based on the cultural representation and social constraints within a given country. Such path dependent attitudes and behaviours has been examined within several nations, but rarely for post-socialistic transforming regimes in south-eastern Europa. To examine the change in the attitudes and the behaviour four age groups have been taken into account in the article: 18-24., 25-34., 35-49.*

Descriptive statistical analysis has been performed, based on the demographic categories gender, age and educational attainment.

The results suggest among others a lower involvement of mans in Bulgaria in household activities than of mans in Germany, higher involvement in childcare, measured, based on the statement, that the activity is done several times a week, and more difficult reconciliation of work and family of Bulgarian mans, compared to those in Germany.

Keywords: fatherhood; domestic work; child care; work-life reconciliation; parenting.

This article can be cited as follows:

Georgieva, I. (2022). Novite bashiti v Evropa – deskriptiven analiz na mazhkoto uchastie v domakinstvoto i otglezhdaneto na detsata v Bulgaria i Germania. [The new fathers in Europa – men’s involvement in housework and childcare in Bulgaria and Germany]. *Nasselenie Review*, Volume 40, Number 1, 115-149. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© I. Georgieva, 2022

Submitted – January 2022

Revised – April 2022

Published – June 2022

The author has read and approved the final manuscript.

ВЪВЕДЕНИЕ

Темата на настоящото изследване е участието на мъжете и в частност на бащите в неплатената домакинска работа и в отглеждането и възпитанието на децата и до каква степен тези „нови“ бащи са разпространени в България и Германия. Разглежда се също така съвместимостта между работата и семейството, при мъжете и жените, като величина, оказваща въздействие върху раждаемостта и семейната динамика. Репродуктивното поведение зависи от възможностите за съчетаване на платения и неплатения труд. При високи нива на съвместимост, когато грижите за семейството биват разделени, партньорите и в частност жените не са изправени пред избора семейство или кариера, а могат да съчетават и двете. Различните типове социални държави¹ оказват влияние върху съвместимостта по два начина. От една страна, те се явяват като модератор, който насърчава или пречи на осъществяването на различни модели на разделение на труда. От друга страна, пряко вземат участие в грижата за зависими членове в семейството, като осигуряват достъп до поемащи грижата институции.

Статията има за цел да съпостави времевия принос на българските мъже при поемането на домакинските задължения и отглеждането на децата с този на мъжете в Германия. Сравнителният характер на подхода цели да изследва бащите в два различни национални контекста, които имат отличаващи се нагласи, културни репрезентации на бащинството и майчинството и действащи социални политики. Освен поемането на семейни задължения, също и съвместимостта между работата и личния живот на мъжете ще бъдат взети под внимание в анализа.

За да се разграничи по-ясно ефектът на съответния социален и културен контекст, изследването е направено като сравнителен анализ, основаващ се на количествени методи. Двете членки на Европейския съюз България и Германия, принадлежащи към различни типове държави на благоденствие по Еспинг-Андерсен са взети под внимание. В рамките на консервативния тип, към който се причислява Германия в последните години се стимулира както участието на мъжа на пазара на труда, така и техният активен ангажимент в грижите за семейството и домакинството. Една от характеристиките на един постсоциалистически режим като този в България е подкрепата на майчинството като основа на женската идентичност.

Теоретичните модели, които пряко или косвено разглеждат разделението на труда между платената заетост и семейните задължения могат да се класифицират в два типа. Парадигми от първия тип разглеждат социалния пол, или джандъра като синонимно използван термин, в основата на разделението на труда. Теории от втория тип вземат под внимание основно индивидуални характеристики на жените и в частност на майките, както тяхното образование и свързаното с него участие на пазара на труда.

---

¹ Изхождайки от предложението на Р. Стоилова (2012), термините социална държава и държава на благоденствие се използват като синоними.

Икономически обосновани теории на семейството като например предложената от Гари Бекър (1981), аргументиращи промените в демографските процеси с индивидуални характеристики, моделират взаимовръзките между репродуктивното поведение и нарастване на образованието на жените с увеличение на алтернативните разходи, с които е свързан отказът от участие на пазара на труда в полза на семейството. Голяма част от спада на раждаемостта е обяснена с все по-големия брой жени, предпочитащи по-малък брой деца или бездетството пред алтернативата да се откажат от участие на пазара на труда.

В този теоретичен модел разделението на дейностите между двете сфери, тази на семейството (репродуктивна) и тази на пазара на труда (продуктивна), се осъществява въз основата на натрупания човешки капитал. Партньорът с по-висок капитал се реализира на пазара на труда. Партньорът с по-нисък очакван доход и по-изявена специализация в рамките на семейството се заема с грижите за домакинството.

Критично погледнато, тази теоретична рамка не отразява достатъчно зависимостта на взаимоотношенията в семейството и в сферата на платения труд от социалния пол. По-специално не дава адекватен отговор на въпроса, защо при еднакви стойности на човешкия капитал и сравнима специализация, жените са все още тези, които поемат основната грижа за семейството.

Това как семейните двойки съчетават работата със семейните си задължения зависи както от индивидуални фактори като образованието, от структурни фактори като социалната политика, така и от преобладаващите културни ценности. Тези ценности определят социалната конструкция на бащинството и майчинството както и очакванията към мъжете и жените, станали родители. В различните културни и социални контексти, могат да бъдат разграничени няколко основни модела на интеграция на платен и неплатен труд, според разпределението на отговорностите и дейностите между двамата партньори. В така наречения традиционен или сепаративен модел жената е домакиня, а мъжът е отговорен за семейния доход. В модифицирания традиционен модел мъжът е отговорен за семейната прехрана, жената предимно за домакинството, но също помага в набавянето на дохода с работа на намален работен ден. В егалитарния модел двамата партньори допринасят за семейния доход и делят грижата за дома и семейството, но на практика жената и в този модел поема по-голямата част от домакинските задължения. В рамките на компромисния модел, който е най-разпространен в България, двамата партньори участват на пазара на труда, но жената се грижи предимно за домакинството и децата (Ковачева 2010: 140). Моделите и тяхното разпространение в Европа са описани по-подробно в теоретичната част.

Вторият тип теории взема под внимание нагласите към джендърните роли, които водят до специфичното разделение на труда в зависимост от социалния пол (Хейким). Джендърните режими, които бяха споменати, и промените в тях биват изследвани.

Основният режим, характерен през индустриалната епоха за Западна Европа и в частност за Германия, все повече се поставя под въпрос. Традиционният модел, така нареченият *male breadwinner model*, към който принадлежи жената, грижеща се за семейството и мъжът, отговарящ за прехраната, отстъпва мястото си на режимите, при които двамата партньори са трудово заети. Емпиричните